

Justitiedepartementet
c/o Regeringskansliet
103 33 Stockholm
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Skogsbränderna sommaren 2018 (SOU 2019:7)

Er beteckning: Ju2019/00404/L4

Sammanfattning

Sammanfattningsvis visar erfarenheterna från sommaren 2018 tydligt att allvarliga skogsbränder kan inträffa samtidigt på många olika platser i landet, och att detta kräver en utvecklad nationell samordning, regional samordning och lokal förmåga. Mot denna bakgrund anser länsstyrelsen att det är av vikt att använda den inom krisberedskapen fungerande principen med lokal, regional och nationell nivå. Det är uppenbart att alla tre nivåer behövs för att vi ska kunna hantera framtidens skogsbränder. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) fokuserar på den nationella nivån, länsstyrelsen på den regionala nivån och kommunen samt kommunens räddningstjänster på den lokala nivån. Sammantaget skapar detta ett robust system med förutsättningar att hantera framtida scenarion med flera omfattande bränder samtidigt i landet.

Utredningen innehåller många bra förslag, vilka många redan har presenterats i SOU 2018:54 *En effektivare kommunal räddningstjänst*. En enhetlig nomenklatur, tydligare systemledning och bättre samverkan är exempel på bra förslag i utredningen. Länsstyrelsen tillstyrker även delar av de förslag till ändringar i Räddningstjänstutredningens författningsförslag, men avstyrker en del andra förslag, vilka kan sammanfattas enligt följande:

- **Länsstyrelsen tillstyrker** förslaget om att staten delvis ska kunna ta över den kommunala räddningstjänsten, alltså bara själva insatsen och inte hela räddningstjänstorganisationen i en kommun/förbund. (Avsnitt 21.1)
- **Länsstyrelsen avstyrker** förslaget om att det i förordning bör anges att det är MSB som får ta över ansvaret för den kommunala räddningstjänsten. (Avsnitt 21.1)
- **Länsstyrelsen tillstyrker** ett förtydligande av MSB:s nationella roll, att MSB ska få mandat att inrikta och prioritera tillgängliga resurser i en

nationell funktion när så krävs (förslag till ändring i 6 kap §2 och §3 i förordningen om skydd mot olyckor). (Avsnitt 21.2)

- **Länsstyrelsen avstyrker** förslaget till ändring i förordning 2008:1002 MSB instruktion 1§ 2 punkten, att MSB är den myndighet som ska samordna kommunernas arbete med LSO. (Avsnitt 21.2)
- **Länsstyrelsen tillstyrker** förslaget om att reducera kommunernas självrisk för att undvika att ekonomiska aspekter utgör ett hinder för eller försenar användningen av nödvändiga resurser. (Avsnitt 21.3)

Detaljerade synpunkter

21.1 Statligt övertagande av kommunal räddningstjänst – förslag om möjlighet till delvis övertagande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att staten delvis ska kunna ta över den kommunala räddningstjänsten, alltså bara själva insatsen och inte hela räddningstjänstorganisationen i en kommun eller förbund.

I betänkandet föreslås att MSB tar över länsstyrelsernas roll när staten behöver överta ansvaret för räddningstjänst. Att MSB ska arbeta direkt mot kommunerna just inom LSO anses vara mindre lämpligt. Inom övriga områden i den samlade krisberedskapen används samtliga nivåer, nationell, regional och lokal nivå. Att gå ifrån det väletablerade systemet baserat på närhets-, likhets- och ansvarsprincipen inom ett område skapar oklarheter i räddningstjänstens roll i det svenska krisberedskapssystemet.

Länsstyrelsen har ett helhetsperspektiv och, med sitt geografiska områdesansvar, en nyckelroll i krisberedskapssystemet. Länsstyrelsen instämmer särskilt med vad Jörgen Peters skriver i sitt särskilda yttrande på sid 314 i utredningen: *”Räddningstjänst är en del i krishanteringen och därmed viktigt att det följer strukturen med geografiskt områdesansvar. Detta blir särskilt viktigt kopplat till kommunernas uppdrag i totalförsvaret och länsstyrelsernas uppdrag som högsta civila totalförsvarsmyndighet och kärnenergiberedskapen. En annan viktig utgångspunkt för att förstå länsstyrelsens roll och agerande är de övergripande uppgifter och ansvar som myndigheten har, utan någon specifik koppling till arbete med krisberedskap eller totalförsvaret. Framför allt som aktör inom det egna länet, men även i förhållande till andra aktörer och den nationella nivån.”*

Länsstyrelserna har en bred verksamhet som rymmer många olika expertområden med en unik blandning av kompetenser inom bland annat

naturvård, krisberedskap, GIS, kommunikation, juridik och räddningstjänst. Länsstyrelserna finns i alla delar av landet och genom det väl utvecklade samarbetet kan samtliga länsstyrelser få del av särskild expertkompetens. I länder med omfattande skogsbränder är det en självklarhet att regionala myndigheter med kunskap om naturvård och skogsskötsel är centrala i skogsbrandförsvaret.

Med sitt regionala områdesansvar har länsstyrelserna större möjlighet att samordna och förbereda länet än vad en centraliserad samordning kan. Flera län har geografiskt långa avstånd där en länsstyrelse ändå har en god lokalkännedom vilket en central myndighet kan få svårigheter att upprätthålla. Länsstyrelsen anser det därför olämpligt att MSB ersätter länsstyrelsernas roll på det regionala planet och avstyrker förslaget att det i förordning bör anges att det är MSB som får ta över ansvaret för den kommunala räddningstjänsten.

21.2 Stärkt roll för MSB när det gäller att vid allvarliga olyckor begära stöd samt att inrikta och prioritera tillgängliga resurser vid olyckor

Sommarens skogsbränder visade tydligt att det saknas en nationell nivå för att samordna händelser som pågår samtidigt i flera olika län. MSB tog i somras, utan att ha ett tydligt mandat i LSO, denna uppgift och det är rimligt att den nationella uppgiften ges legitimitet i författningstext. Länsstyrelsen anser att det är just denna nationella roll som MSB ska ha och fokusera på att utveckla.

Den nationella nivån ska kunna prioritera nationella resurser, begära internationella resurser, kunna mäkla resurser mellan olika insatser och områden och svara för en samlad lägesbild nationellt. Länsstyrelsen tillstyrker därmed förslaget om ett förtydligande av MSB:s nationella roll, att MSB ska få mandat att inrikta och prioritera tillgängliga resurser i en nationell funktion när så krävs (förslag till ändring i 6 kap §2 och §3 i förordningen om skydd mot olyckor).

Som länsstyrelserna med flera remissinstanser påpekade i remissvaren avseende *En effektivare kommunal räddningstjänst* SOU 2018:54 är det varken nödvändigt eller lämpligt att särreglera hur den statliga inblandningen (stöd, tillsyn, möjlighet till övertagande) inom området kommunal räddningstjänst utan att ta hänsyn till hur hela krisberedskapssystemet är uppbyggt. Utredningens förslag att särreglera just räddningstjänst riskerar att skapa otydligheter mellan den nationella nivån som MSB naturligt bör ha och den regionala nivån som länsstyrelserna har i krisberedskapssystemet.

Gävleborgs län var ett av de branddrabbade länen under sommaren och samordningen byggde på att aktörerna, räddningstjänsten, länsstyrelsen, polisen med flera var samgrupperade i en väl inarbetad struktur. Samverkansmodellen är etablerad i länet och bygger på det regionala geografiska områdesansvaret

som länsstyrelsen har. Arbetet sker i enlighet med MSB:s vägledning ”*Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar*” och bygger på att en god samverkansrutin byggts upp i vardagen. De positiva effekterna av en generisk samverkanskultur blir tydliga när svåra uppgifter ska hanteras gemensamt. Detta visar tydligt att det är på etablerade rutiner och närvaro i vardagen som den regionala nivån för skogsbrandsbekämpning ska organiseras. I detta arbete är det naturligt att länsstyrelserna har den regionala sammanhållande rollen. Länsstyrelserna har utvecklat arbete med att kunna förstärka varandra som medför att förmågan ytterligare har förbättrats.

Utredningens uppdrag är att utvärdera släckning av skogsbränderna och andra åtgärder för att begränsa skador på människor, egendom och miljö. En viktig aspekt i detta är att de drabbades behov bör vara styrande. Hur kan samhällets aktörer samordnas och stärka varandra för att på bästa sätt hjälpa den enskilde? I Gävleborgs län drabbades många fastighetsägare. Det blev en stor tragedi för de enskilda, vilka behövde stöd i hur de skulle hantera efterarbetet.

Länsstyrelsen i samarbete med Ljusdals kommun startade upp ett samordningskansli för att kunna stödja de drabbade, vilket pågår även efter ett knappt år efter händelsen. Detta är ett långt och resurskrävande arbete som det måste tas höjd för vid en sådan här typ av händelse. Länsstyrelsen ser det som en stor fördel att ha hanterat händelsen när länsstyrelsen även hanterar efterarbetet. Där handlar det om att stödja kommunen, de inblandade aktörerna, men framför allt de drabbade. Om flera olika myndigheter ska inneha ansvar för förberedelse inför, under och efter en händelse kommer den enskilde att bli lidande.

I det särskilda yttrandet skriver Jörgen Peters bland annat att det är ”*mycket problematiskt att utredningen i sin analys av räddningstjänsten inte har beaktat kommunernas eller länsstyrelsernas roll varken i rådande krisberedskapssystem, i statlig räddningstjänst eller i pågående totalförsvarsplanering. Därmed finns det stora brister i räddningstjänstutredningens slutsatser och förslag.*” Vidare framgår det i det särskilda yttrandet att ”*föreliggande utvärdering av sommarens omfattande skogsbränder, med beaktande av räddningstjänstutredningen, i större utsträckning borde kompletteras med ett av de analysperspektiv som saknades i räddningstjänstutredningen, dvs. krisberedskapsperspektivet. Utan detta vidare perspektiv är det inte möjligt att utvärdera sommarens operativa insatser med avseende på de aspekter som lyfts i direktiven, dvs. samordning, samverkan, ledning, resursutnyttjande, samt kommunikations- och informationsinsatser.*”

Länsstyrelsen instämmer i ovanstående analys och avstyrker mot bakgrund av detta utredningens förslag om att MSB ska samordna kommunernas verksamhet när det gäller området skydd mot olyckor, stödja kommunerna med råd och information, samt utföra tillsyn.

21.3 Reducerad självrisk

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget om att reducera kommunernas självrisk för att undvika att ekonomiska aspekter utgör ett hinder för eller försenar användningen av nödvändiga resurser.

Allmänna synpunkter

Det kan konstateras att utredningen i huvudsak har adressat redan lagda förslag i SOU 2018:54 *En effektivare kommunal räddningstjänst* och mycket lite fokuseras på vilka åtgärder som verkligen behövs för att få ett effektivt skogsbrandförsvar. Inte minst gäller detta förslag till förebyggande åtgärder, som till stor del saknas i utredningen. Utredningen saknar även ett generellt resonemang om strategier och övergripande taktik för att bekämpa skogsbränder.

En tillfredställande beredskap mot skogsbränder innehåller så mycket mer än bara den släckande kapaciteten. Brandförsvar handlar också om förebyggande och förberedande åtgärder, bland annat inom den svenska skogsnäringen. Länsstyrelserna är myndigheter med närvaro i hela landet som har upparbetade kontakter med skogsägare och skogsbrukare i länen.

Allvarliga skogsbränder är bra exempel på händelser som kräver att räddningsinsatser enligt LSO genomförs parallellt med krishantering på lokal, regional samt nationell nivå. Hanteringen och beredskapen för händelser ska bygga på den risk- och sårbarhetsbedömning som görs på de olika geografiska nivåerna i krisberedskapssystemet. Enligt krisberedskapens närhetsprincip är det också viktigt att händelser hanteras så nära den lokala nivån som möjligt, detta skapar en robusthet för att kunna möta en situation med många samtidigt allvarliga händelser i landet. Det är denna ordning som gör det svenska krisberedskapssystemet robust och som även blir en viktig faktor då planeringen för totalförsvaret nu återupptas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Per Bill med handläggare Jennie Berg som föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har även länsråd Veronica Lauritzen, enhetschef Lise Ekenberg och beredskapsdirektör Johanna Hedberg deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.